

BANKE ŽRTVUJU PROFITABILNOST RADI SAMOODRŽIVOSTI

U prvom polugodištu 2020. dobit bh. komercijalnih banaka smanjena za 38,7 posto u odnosu na isti prošlogodišnji period, a za prvih osam mjeseci taj negativni bilans iznosi 48 posto. Kako se banke nose sa tim negativnim trendom i kakav epilog korona krize mogu očekivati banke i domaća privreda u cjelini, za Business Magazine objašnjava Berislav Kutle, direktor Udruženja banaka BiH.

PIŠE Armin Zeba

Bankarski sistem Bosne i Hercegovine u proteklih godinama pokazao se kao jedan od najstabilnijih stubova bosanskohercegovačke ekonomije, u velikoj mjeri otporan i na snažne potrese poput posljednje globalne recesije, koju je prebrodilo gotovo neokrnuto. Međutim, tektonski poremećaji izazvani pandemijom virusa korona uzdrmali su i

domaće bankarstvo, o čemu najbolje svjedoče podaci *Centralne banke BiH* prema kojima je u prvom polugodištu 2020. dobit bh. komercijalnih banaka smanjena za čak 38,7 posto u odnosu na isti prošlogodišnji period. Kao osnovne uzroke tog pada, *CBBiH* navodi posljedice pandemije COVID-19 u vidu moratorija na otplatu kredita, pada broja transakci-

ja u unutrašnjem platnom prometu, smanjene kreditne aktivnosti i povećanja rezervacija za potencijalne kreditne gubitke.

AMORTIZIRAN UDAR

Pojašnjavajući za *Business Magazine* u kojoj mjeri je svaki od pobrojanih faktora uticao na poslovanje banaka i da li je, osim njih, bilo još nekih elemenata

koji su direktno ili indirektno doprinijeli padu dobiti, Berislav Kutle, direktor *Udruženja banaka BiH*, u prvom redu ističe da je "već sada jasno kako će se taj pad povećati do kraja ove godine", ali uz opasku da je u postojećim okolnostima prioritarna samoodrživost, a ne profitabilnost. "Profitabilnost banaka jeste i trebala bi biti samo

Depoziti su porasli za **1,5%**

Kreditna aktivnost pala je za manje od **3%**

posljedica uspješnog obavljanja misije - razloga postojanja banaka. Jasno je kako su banke definirale, a onda i budžetirale svoje misije prošle godine, prije ikakve naznake o COVID-19. Pojavom pandemije, sve banke su se ad hoc snalazile i reagirale. Prvi element reakcije je bio na osiguranju samoodrživosti banke, a tek onda na profitabilnosti. Taj dio su banke uspješno amortizirale, dajući mogućnosti da prežive (moratorij) i privredi, odnosno stanovništvu, a u isto vrijeme ostale dovoljno sposobne za redovne aktivnosti. Kako za banke, i za sve ostale učesnike je to bio šok u kojem su svi na svoj neplanirani način reagirali. Kroz djelovanje pandemije, uz zdravstveni problem pojavio se još jedan, možda i sa većim uticajem na negativno poslovanje svih aktera, a to je strah. On se uvukao u sve pore života i neracionalno negativno utiče na sva razmišljanja i procese. U takvim okolnostima, bilo je za očekivati (i banke su bile spremne) i gore pokazatelje profitabilnosti. Svi su spremni žrtvovati profitabilnost nauštrb samoodrživosti sada, a pogotovu na neodređen naredni period trajanja pandemije. U ovakvim okolnostima, za svaki subjekt je od izu-

zetne važnosti - krucijalno, ostati samoodrživ, a profitabilnost će onda moći ostvarivati u narednim godinama", naglašava Kutle. Uz konstataciju da su "banke samo pokazatelj ukupnog kretanja privrede", on podsjeća da je evidentno kako su pale sve poslovne aktivnosti - ne samo u bankama, nego u cijeloj ekonomiji. "Pad aktivnosti u privredi doveo je i do pada transakcija u stanovništvu, kao i do realno manje mogućnosti zaduženja svih aktera. Jedni su ostali ili se boje da će ostati bez prihoda, a drugi bez plaće ili, pak, sa znatno smanjenim prihodima. Banke su izuzetno dobro i pravovremeno (promptno) reagirale na COVID-19 i time evidentno pomogle svim ostalim akterima u BiH da se lakše snađu i reorganiziraju pod datim okolnostima. Svi nabrojani faktori pada profitabilnosti banaka su posljedica pada ukupne aktivnosti u cijeloj državi. Ona se samo kroz bančinu profitabilnost reflektira. Napominjem još jedanput - profit je posljedica, a ne uzrok poslovanja banaka. On kao takav samo pokazuje u kojoj mjeri je neki

subjekt uspješno ostvario sve zadate strategijske zadatke", potcrtava Kutle. Kada je riječ o trendovima u trećem ovogodišnjem kvartalu, odnosno eventualnim pozitivnim promjenama u određenim poslovnim segmentima, Kutle, u skladu sa izrečenom procje-

nom da će u ostatku godine profitabilnost banaka biti dodatno smanjena, ne ostavlja puno mjesta za optimizam po pitanju epiloga 2020. godine u smislu finalnih poslovnih rezultata domaćeg bankarskog sektora. "Nažalost, ne nazire se kraj zdravstvene krize u svijetu

**U OVAKVIM OKOLNOSTIMA, ZA SVAKI
SUBJEKT JE KRUCIJALNO OSTATI
SAMOODRŽIV, A PROFITABILNOST ĆE ONDA
MOĆI OSTVARIVATI U NAREDNIM GODINAMA**

Puno bolje živimo nego što realno vrijedimo, upozorava Kutle

Ukupna aktiva bh. banaka je smanjena za **1%**

Nužno okrupnjavanje

Upitan za ličnu procjenu o krajnjim efektima korona krize na bh. bankarski sektor u smislu njegovog eventualnog okrupnjavanja pod uticajem pandemije, odnosno dobrim ili lošim stranama takvog pandemijskog efekta, Kutle konstatira da je "već poznata realnost bh. bankarstva je da je usitnjeno, sa puno malih banaka, i kao takvo će se morati mijenjati kako bi odnos troškova i prihoda dugoročno bio pozitivan".

"Korona je samo još jednom aktualizirala tu realnost. U svjetskom bankarstvu se aktivno radi na spajanju bankarskih giganata kako bi se očuvala samoodrživost banaka. Naš kompletan bankarski sustav je veli-

čine neke male europske banke i kao takav van granica nije relevantan. Za očekivati je ubrzanje aktivnosti oko spajanja nekih banaka u BiH koje su komplementarne, kako bi mogle preživjeti narednih tri do pet godina. Koliko će vlasnici banaka imati sluha za tako nešto ili će ih regulator natjerati, to ćemo vidjeti u skoroj budućnosti. Loše bi bilo da se o tome počne razmišljati kad neka banka uđe u ozbiljne probleme - tad je malo kasno.

Za sigurnu budućnost banaka treba kalkulirati sa najcrnjim scenarijem izazvanim koronom i postaviti rješenja na način kako bi bili sigurni u dugoročnu samoodrživost banke", zaključuje Kutle.

- jasno, ni kod nas. Takve okolnosti nitko nije mogao očekivati, a onda ni planirati u skladu s tim.

Za kompletan život kod nas od krucijalnog značaja je uspješnost borbe s virusom. Ona će odrediti buduće pravce djelovanja. Jasno je kako mi ovisimo o svjetskim promjenama i borbama. Nadati se kako ćemo uspješno okončati ovaj prvenstveno zdravstveni problem, a onda i ekonomski.

Uz te zdravstvene, ovisimo i o poboljšanju poslovnih aktivnosti u regiji i svijetu. One direktno utiču na mogućnosti poslovanja naših subjekata. Naše domaće aktivnosti i poboljšanja su direktno vezana uz ta tržišta. Kojom brzinom se bude osjetila zdravstvena sigurnost (vakcina, lijek), od krucijalnog je značaja za početak oporavka svih segmenata društva. Banke budno prate i spremne su na sve scenarije. Jasno je kako će od njih ovisiti i poslovanje svih, uključujući i banke", ukazuje Kutle, navodeći pritom i određene pokazatelje koji u cijelu priču ipak unose i određene ružičaste nijanse..

"U prvih osam mjeseci banke su imale pad profitabilnosti od 48 posto, što je bilo i očekivano u novonastaloj situaciji. Međutim, ukupna aktiva banaka je smanjena samo za jedan posto, što pokazuje kako su banke i dalje spremne na povećanje ukupne kreditne i svih ostalih aktivnosti.

Depoziti su porasli za 1,5 posto, kao pokazatelj ponašanja svih u krizi. Nastoji se uštediti na svim neophodnim troškovima za sigurnije sutra. Kreditna aktivnost u prvih osam mjeseci pala je za manje od tri posto. Planirati kretanja do kraja godine neozbiljno je bez realnih pokazatelja kraja pandemije, a onda time povezanog i globalnog kretanja svjetske ekonomije. Svi ti elementi direktno utiču na poslovanje svih, pa i banaka u BiH. Očekivati je stabilizaciju kretanja, uvažavajući sve negativne posljedice pandemije.

Banke su spremne, izvršavajući svoju misiju, žrtvovati najveći postotak svoje profitabilnosti. Krucijalno je da banke osiguraju normalno poslovanje svih subjekata u novonastalim okolnostima, a visina profitabilnosti će biti rezultat takvog pristupa.

Do kraja godine je realno očekivati produljenje gotovo svih moratorija ili pak grace perioda na sve kredite koji su već u moratoriju. U poslovnim aktivnostima tih subjekata teško je očekivati neka poboljšanja dok god ne mogu normalno poslovati.

Evidentno je kako pandemija indirektno utiče na smanjenje kreditnih aktivnosti, posebno stanovništva, koje se opravdano boji za svoju budućnost. Svi ti parametri smanjuju (i očekivati je to do kraja godine) sve bankarske ak-

BITNO JE ISTAČI KAKO ĆE BANKE SIGURNO OSTATI SAMOODRŽIVE, DOVOLJNO LIKVIDNE, DOBRO KAPITALIZIRANE I KAO TAKVE MOGU I MOĆI ĆE ZADOVOLJITI SVE POTREBE KLIJENATA

tivnosti, a time i profitabilnost. No, bitno je istaći kako će banke sigurno ostati samoodržive, dovoljno likvidne, dobro kapitalizirane i kao takve mogu i moći će zadovoljiti sve potrebe klijenata", decidan je Kutle. Objašnjavajući činjenicu da se udio nekalitativnih kredita u pandemijskom periodu nije osjetno povećao, odnosno odgovarajući na pitanje o vjerovatnoći da će se on radikalno uvećati u narednim mjesecima, kada dužnici iscrpe mogućnosti moratorija i unutrašnje rezerve kojima su pokrivali svoje kreditne obaveze, Kutle ističe da "bankarski sektor generalno vodi računa o kreiranju rezervacija za potencijalne gubitke, kao zalog sigurnoj budućnosti".

"U bh. bankarstvu pokrivenost tih potencijalnih gubitaka je na visokom nivou, što znači da su banke spremne bez posljedica podnijeti te gubitke. Sama stopa neprihodujućih kredita je manja od osam posto, uz dobru pokrivenost realno je ispod dva posto. Evidentno je danas kako banke moraju voditi računa o budućnosti, uzimajući u obzir već poznate i neočekivane probleme koje je izazvala i hoće izazvati ova kriza. Neozbiljno bi bilo kalkulirati kako će se svi krediti koji su danas u moratoriju vratiti se u normalnu otplatu. To bi značilo da se svi subjekti pogođeni COVID-om vraćaju normalnom radu i ostvaruju prihoda.

Banke su odobrile nešto više od četiri milijarde ma-

raka moratorija na kredite i na taj iznos ne računaju rezervacije formalno. Realnost sa kojom banke računaju je da će jedan veći postotak tih moratorija, nažalost, biti neplaćeni krediti, jer ti pravni subjekti ili pojedinci neće imati prihoda ni nakon krize. Iz tog razloga, banke kalkuliraju povećanje rezervacija za potencijalne kredite, kako bi ih mogli pokriti kad stvarno uđu u kategoriju nenaplativih. Taj već sada očekivani efekat banke računaju i jasno je da će se postotak nenaplaćenih kredita znatno povećati. Kakva će biti njihova dalja budućnost, ovisit će o puno vanjskih i unutarnjih faktora, a prvenstveno dužini trajanja zdravstvene krize", objašnjava Kutle.

DRŽAVA BEZ DRŽAVE

U vezi sa mehanizmima koji stoje na raspolaganju bankama kako bi zaustavile negativni trend i kreditnoj politici koja se od narednom periodu, prvenstveno kada je riječ o visini kamatnih stopa, te mjerama kojima bi eventualno država mogla intervenirati u smjeru očuvanja stabilnosti bankarskog sektora, Kutle primjećuje "da bi razgovarali o tome šta banke potencijalno mogu učiniti u ovakvim situacijama, moramo ponoviti šta su banke po definiciji, kako ne bi imali nerealna očekivanja od njih". "Banke su financijske institucije koje svoje poslo-

Promjena regulative

U izvještaju *Centralne banke BiH* napominje se da se "pogoršanje ukupne profitabilnosti sektora snažno osjetilo već u prvom kvartalu, kada je dobit imala pad od 18,1 posto, da bi u drugom kvartalu negativni trend bio samo produbljen". Kutle objašnjava da je osnovni uzrok pada profitabilnosti u pretpandemijskom periodu bila promjena regulative u iskazivanju

neprihodujućih kredita. "Zbog te zakonodavne promjene, banke su povećale rezervaciju kredita iz ostvarenog prihoda i time smanjile profit u tom periodu. Drugi element je usporena aktivnost društva-privrede, koja je dovela do nešto manjih kreditnih i ostalih aktivnosti na temelju kojih banke ostvaruju očekivani prihod", kaže on.

vanje obavljaju sa preko 80 posto tuđih sredstava i maksimalno 12 do 20 posto svojih. Po toj postavci, prvenstvena uloga banaka je u njihovoj samoodrživosti - zaštiti depozita i kapitala vlasnika, a tek onda profitabilnost. Unutar očekivane pomoći banaka na financijski sektor, banka može i smije žrtvovati profitabilnost, ali ni u kom slučaju ne smije samoodrživost, koja čuva sve subjekte.

Banke su promptno reagirale na krizu i dale dovoljno vremena svima da je prevaziđu, ukoliko je to moguće. U narednom periodu od banaka se može očekivati da traže i nađu najbolje rješenje za svakog svog klijenta unutar realnih mogućnosti. Mogućnosti klijenti definiraju - uz koje uvjete, godine vraćanja, kamatnu stopu..., mogu vraćati, odnosno podići kredit. Nerealno je očekivati veliku promjenu kamatnih stopa, pogotovu sniženje. Kamate u BiH su na izuzetno niskoj razini i ne stvaraju problem nijednom subjektu u poslova-

nju. Ako mu se čini da je kamata problem - problem je u samom klijentu i kvaliteti njegova proizvoda. Tom klijentu je problem glavnica (ima krivi proizvod), a ne kamata. Dakle, banke same ne mogu učiniti više od tržišne realnosti, zato je tu država, odnosno EU za njene članice. Država bi morala, ne mogla, dati realan doprinos u rješavanju krize, koji bi, u kombinaciji sa bankama, bio dostatan za privredne subjekte. Nažalost, mi živimo u državi bez države i takvu pomoć nije realno očekivati! Postoje nedovoljne aktivnosti preko MMF-a i van toga ništa! Definiraju se neke pomoći na nivou entiteta i županija, ali one tako rascjepkane neće biti učinkovite, a još manje dovoljne. Puno toga bi mi trebali mjenjati (danas - ne sutra) u ustroju, uložiti država kako bi imali šanse uspoređivati se sa ostalim svijetom. Ovako, mi puno bolje živimo nego realno vrijedimo, samo je pitanje koliko to može tako trajati", upozorava Kutle. **B**

Korona je samo aktualizirala usitnjenost bh. bankarstva, ističe Kutle